

Warszawa, dnia 27 czerwca 2002 r.

Opinia prawna
w sprawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału
Konstytucyjnego o stwierdzenie niekonstytucyjności art. 50 ust. 1
ustawy o podatku od towarów i usług
- sygn. K. 25/02 – rozszerzenie zakresu zaskarżenia K. 33/01

W piśmie procesowym z dnia 29 maja 2002 r. znak RPO-364267-VI/01/BP-Z skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich skorygował treść wniosku z dnia 20 września 2001 r., sygn. K. 33/01, uzupełnionego pismem procesowym z dnia 30 października 2001 r.

RPO odnosi zarzut niekonstytucyjności m.in. do art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50, z późn. zm.). W uprzednio wystosowanych wniosku i piśmie procesowym, wśród innych zarzutów, został sformułowany również zarzut odnoszący się do wyżej wskazanego przepisu lecz wywód zamieszczony w uzasadnieniu dotyczył oraz prowadził do konkluzji sugerującej sprzeczność z Konstytucją innych przepisów ustawy. W piśmie procesowym z dnia 29 maja 2002 r. dokonano uporządkowania przedmiotowej materii, precyzując zakres zaskarżenia oraz uzupełniając treść uzasadnienia.

W opinii z dnia 12 listopada 2001 r., w odniesieniu do poszczególnych zakwestionowanych przepisów ustawy między innymi wyraziłam i uzasadniłam następujący pogląd:

- 1) art. 50 ust. 7 jest niezgodny z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji;
  - 2) art. 50 ust. 5b nie jest niezgodny z art. 20 Konstytucji;
  - 3) art. 50 ust. 4 jest niezgodny z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji;
  - 4) rozporządzenie z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie wykazu czasopism specjalistycznych, do których stosuje się stawkę podatku od towarów i usług w wysokości 0% oraz warunków jej stosowania (Dz. U. Nr 121, poz. 1297)
- oraz

rozporządzenie z dnia 29 listopada 1999 r. w sprawie ustalenia listy towarów przeznaczonych na cele ochrony przeciwpożarowej, do których stosuje się stawkę podatku od towarów i usług w wysokości 0% (Dz.U. Nr 98, poz. 1144),

wydane na podstawie niezgodnych z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji przepisów art. 50 ust. 7 i art. 50 ust. 4 zaskarżonej ustawy, są również niezgodne z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.

W opinii z dnia 27 listopada 2001 r., w związku z pismem procesowym RPO do Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 października 2001 r. uzupełniającym wniosek z dnia 20 września tegoż roku, wyraziłam pogląd, iż ww. rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2000 r., ogłoszone w Dzienniku Ustaw z 30 grudnia 2000 r. i obowiązujące od 1 stycznia 2001 r., nie naruszało elementów demokratycznego prawa prawnego głoszonych w art. 2 Konstytucji.

W dniu 20 czerwca br. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok w sprawie art. 50 ust. 5b i 50 ust. 7 zaskarżonej ustawy oraz rozporządzenia z dnia 22 grudnia 2000 r.

Stosownie do treści wniosku RPO z dnia 29 maja 2002 r. przedmiotem niniejszej opinii będzie zarzut naruszenia przez art. 50 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym zasad wyrażonych w art. 217 i art. 92 ust. 1 Konstytucji. Rozpatrzenie tego zarzutu, TK wydzielił do odrębnego postępowania, nadając nową sygnaturę K. 25/02.

W treści wniosku, Rzecznik Praw Obywatelskich zarzut niekonstytucyjności art. 50 ust. 1 uzasadnia tym, iż przepis ten nadaje ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych uprawnienia do obniżania w drodze rozporządzenia stawek podatku do poziomu 0% lub 7% dla niektórych towarów i usług oraz do określania warunków stosowania obniżonych stawek oraz, iż delegując te uprawnienia przepis ten nie przekazuje wytycznych dotyczących treści tego rozporządzenia.

Brak jest dostatecznie uzasadnionych argumentów na poparcie sformułowanych we wniosku zarzutów.

Art. 217 Konstytucji stanowi szczególną regulację określającą bezpośrednio w przepisach konstytucyjnych treść ustaw podatkowych a tym samym zakres wyłączności ustawowej w sprawach podatkowych. Stwierdza, że: *„Nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy”*.

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem zaskarżonego art. 50 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, *„Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w okresie do 31 grudnia 2005 r., w drodze rozporządzenia, może obniżać stawki do wysokości 0% lub 7% dla niektórych towarów i usług oraz określać warunki stosowania obniżonych stawek”*.

W uzasadnieniu wniosku RPO dokonuje wykładni określenia *„obniżanie stawki”* użytego w cytowanym przepisie (str. 7 uzasadnienia), rozważając czy obniżanie to jest ulgą podatkową czy ustanowieniem innej stawki podatkowej niż określona w ustawie. Zdaniem Rzecznika, obniżanie stawki podatkowej do wysokości 0% lub 7% to ustanowienie innej stawki podatkowej. Za przyjęciem takiego poglądu przemawia treść art. 18 ustawy. W ust. 1 tego artykułu ustalona została 22% stawka podatku VAT. W następnych ustępach, dla wymienionych w nich towarów (względnie wyszczególnionych we wskazanych w nich załącznikach), ustanowiono stawki: 0%, 3% i 7%. Obniżenie stawki do poziomu 0% lub 7%, to ustanawianie stawek w tej wysokości dla innych towarów niż wymienione w art. 18.

Jednocześnie można przyjąć - z czym RPO nie zgadza się - iż *„obniżanie stawek”* jest ulgą podatkową, odwołując się do definicji ulg podatkowych zamieszczonej w art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926, z późn. zm.), w myśl której przez ulgi podatkowe rozumie się *„przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki albo zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania lub wysokości podatku”*. Obniżenie (obniżka) stawki podatku, czyli ustanowienie dla określonych towarów stawki niższej niż obowiązująca na podstawie ustawy, w efekcie skutkuje obniżeniem wysokości należnego podatku. Moim zdaniem, za przyjęciem takiego rozumienia omawianego przepisu przemawia kontekst normatywny ustawy, w jakim przepis ten został pomieszczony. Gdyby intencją ustawodawcy było przekazanie upoważnienia do ustanowienia w drodze

podstawowej, właściwym miejscem dla przepisu upoważniającego byłby art. 18 ustawy, w którym określone zostały wszystkie stawki podatku VAT. Na marginesie - zasadne są uwagi RPO w kwestii okresu trwania zaskarżonego przepisu jako „przejściowego” (zamieszczonego w rozdziale Przepisy przejściowe i końcowe). Świadczy to o niedoskonałości legislacyjnej zaskarżonej ustawy, nie stanowi jednakże argumentu w ocenie konstytucyjności tego przepisu.

W przypadku omawianego przepisu, zaprzeczeniem dobrej legislacji jest przede wszystkim niedostateczna precyzja jego treści, która wywołuje tak zasadnicze trudności interpretacyjne, iż uzasadnia wykładnię nadającą temu przepisowi znaczenie sprzeczne z zasadami konstytucyjnymi. Obrazuje to wywód zawarty w uzasadnieniu wniosku RPO.

Jednakże wobec możliwości przyjęcia innej (wyżej przedstawionej) interpretacji przedmiotu materii przekazanej do regulacji w drodze aktu wykonawczego, należy uwzględnić utrwalone w orzecnictwie TK stanowisko, *„że rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych poprzez przyjęcie założeń prowadzących do wykładni pozostającej w sprzeczności z Konstytucją, nie jest działaniem prawidłowym”* i że: *„Prawidłowemu zastosowaniu techniki wykładni ustaw prowadzącej do nadania im znaczenia zgodnego z Konstytucją należy przyznać pierwszeństwo. Taka wykładnia stanowi konsekwencję domniemania konstytucyjności ustawy oraz racjonalności ustawodawcy”*. (Cyt. z: J. Oniszczyk, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecnictwie Trybunału Konstytucyjnego, wyd. Zakamycze 2000, s. 111).

Przyjmując wobec powyższego założenie, iż art. 50 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług (...) upoważnia ministra właściwego do spraw finansów publicznych do wprowadzania ulgi podatkowej w formie obniżania stawki podatkowej ustanowionej w wysokości 22% do poziomu 3% lub 7%, zważyć należy:

Wzorzec ustawy podatkowej określony w art. 217 Konstytucji zastrzega do wyłączności ustawy **określanie zasad przyznawania ulg podatkowych**. Jak kilkakrotnie już zaznaczał Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniach wyroków w sprawach podatkowych, nakaz zachowania drogi ustawowej **tylko do określania zasad** oznacza pozostawienie większej możliwości regulacyjnej aktom wykonawczym - *„skoro bowiem wyłączność ustawy odnosi się w sposób bezwzględny tylko do określania „zasad” oraz „kategorii”, to nie ma konstytucyjnych przeszkód, by materię bardziej szczegółową zostały powierzone aktom*

wykonawczym do uregulowania. Oczywiście akty takie zawsze muszą odpowiadać ogólnym wymaganiom z art. 92 konstytucji, co m.in. oznacza, że upoważnienia do ich wydawania nie mogą mieć charakteru blankietowego.” (z uzasadnienia K. 28/98).

Warunki stosowania obniżonych stawek, które - zgodnie z zaskarżonym art. 50 ust. 1 ustawy o podatku VAT - może określać minister właściwy do spraw finansów publicznych, mają charakter owych regulacji bardziej szczegółowych w stosunku do **zasad przyznawania ulg podatkowych**. Wydaje się, że zasadą w zakresie ulg przyznanych w omawianym przepisie przez ustawodawcę, czyli treścią tych ulg, jest zmniejszanie stawek podatkowych ustanowionych w ustawie do określonego poziomu. Określenie warunków stosowania jak również zachowania ulg udzielonych zgodnie z zasadą ustaloną w ustawie, jest konsekwencją ich udzielenia. Należy pamiętać, że ulga polegająca na obniżaniu stawek ma charakter przedmiotowy, odnosi się do towarów i usług o różnym przeznaczeniu gospodarczym i społecznym. Spełnienie określonych kryteriów warunkujących skorzystanie z tej ulgi, jest zarówno dyscyplinowaniem uprzywilejowanych podatników jak również informacją dla ustawodawcy, czy zastosowane preferencje podatkowe są zgodne z założeniami polityki podatkowej kształtowanej przez ustawodawcę.

Nie jest słuszny zarzut Wnioskodawcy, że zaskarżony przepis upoważniający do wydania rozporządzenia, nie zawiera takich wytycznych, o których mowa w art. 92 ust. 1 Konstytucji. Zamieszczone są one w dalszej treści art. 50 omawianej ustawy, tj. w jej ust. 6, dodany kolejną ustawą zmieniającą, który stanowi:

„Minister właściwy do spraw finansów publicznych, wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1 i art. 47, uwzględnia:

- 1) założenia ustawy budżetowej, w szczególności dotyczące dochodów z tytułu podatku od towarów i usług,*
- 2) przebieg realizacji budżetu państwa,*
- 3) sytuację gospodarczą państwa oraz poszczególnych grup podmiotów będących podatnikami podatku od towarów i usług, a także sytuację dochodową producentów rolnych,*
- 4) sytuację rynkową w obrocie niektórymi towarami i usługami.*

Nie potwierdzając niezgodności art. 50 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym z art. 217 i art. 92 ust. 1 Konstytucji, nie można jednak zaprzeczyć, iż przepis ten przekazuje organowi wykonawczemu szerokie

kompetencje w zakresie kształtowania polityki podatkowej, mogące budzić zastrzeżenia, na co zwraca m.in. uwagę cytowany w uzasadnieniu wniosku RPO Prof. R. Mastalski. Również forma legislacyjna (o czym była wyżej mowa) zaskarżonego przepisu nie zasługuje na akceptację. Jego obowiązywanie jest jednak ograniczone w czasie obejmując początkowy okres funkcjonowania systemu opodatkowania podatkiem VAT.

Sporządziła: Wanda Wojnowska-Ciodyk